

BYGDENAVN OG BEBOELSE I SVARTFJELL OG NYMO

Av Helge Nymo

Svartfjell har tilhørt Lanesbogen, og Svartfjell er et fellesnavn på hele bygda, som i daglig tale nevnes som Svartfjell. Men det er sikkert hele partiet fra Gisundet og til Lysvatnet.

Da Svartfjell ble utgått fra Lanesbogen 4. august 1837 og fikk eget gårdsnummer, ble gården å hete Sørmo. Lanesbogen har sikkert i sin tid tilhørt Skognes. Denne gården, Skognes, er så gammel at den ikke har tilhørt Statens grunn på Senja. Den er nevnt første gang i 1567, og er oppført under Trondenes kirke. Svartfjell er også nevnt i 1849 under Trondenes kirke.

Men som nevnt, Svartfjell er utgått fra Lanesbogen g. nr. 77. Skognes g. nr. 76 strakk seg i 1567 fra Kvanås i vest til Lanes i øst, i grense med Giøy g. nr. 82. Svartfjell får g. nr. 78, og denne grenser til staten. Da får vi g. nr. 79 Sørlielv, skyldsatt i 1847, kongeskjøte i 1851. G. nr. 80 Sørli, skyldsatt i 1847, kongeskjøte i 1858. G. nr. 81 Nymo, skyldsatt i 1847, kongeskjøte i 1863. Disse 3 siste gårdene er utgått fra staten i august 1847, men alle har hatt rydningsyddel en del år.

Beboerne i Svartfjell har vært bumenn. Den eneste som er nevnt er en Sundberg som kom fra Sverige og var kven. Derimot på Nymo har det tidligere bare bodd lapper, og den første som med sikkerhet vites å bo der er en Mikcael Josefsen. Han skulle være far til den Ole Mikkelsen som fikk rydningsyddel på Nymo i 1838. Denne Mikkel Josefsen bodde i alle fall der i 1801. Dette var samer som kom hit til Norge på grunn av store uår i Sverige. De skulle være fra Jukkasjärvi-traktene. Dette er meget sannsynlig da vi har stedsnavn som henspiller på det, f.eks. Jonkasvatnet.

Gårdsnavnet Nymo blir først tatt i bruk i 1838 i forbindelse med rydningsyddelen fra samme år. Da ble den plassen som disse lappene bodde på tidligere kalt Gammelheimen. Det finnes endel gammetufter, men noen ble ødelagt i forbindelse med veibygging. Gammelheimen egnet seg ikke til jordbruk. Det lå like ved vannet, og der var dårlige dyrkningsmuligheter på grunn av steinfull mark. Derfor flyttet de boplassen ca. 1 km. lenger øst. Der var beste jorda langt oppe fra vannet. I flg. manntallet fra 1801 hadde disse lappene bare levd av reindrift.

Som man ser så var de samene som kom til Senja reineiere. De hadde rein med seg, som beitet på Senja om sommeren, men om vinteren var den i Sverige. Dette var sannsynligvis

tungvint, derfor begynte de også med fiske og jordbruk. Dette var vel hovedårsaken til at de kom hit, da det var en bedre måte å livberge seg på.

Den første bumann som kom hit til Nymo kom fra Salangen. Han het Ole Olsen, og var sønn av Ole Andersen som i 1791 kom fra Inderøy i Trøndelag sammen med sin bror Peder Andersen. Disse slo seg ned på Prestbakken i Salangen. Ole Olsen kom hit antakelig i 1835. Den plassen han slo seg ned på kalte han Prestbakken, og det er den gården jeg har nå g. nr.81, br. nr. 2 i Lenvik.

Ole Olsen ble ganske kort tid her. Han skulle overta et bruk i Salangen. Den tid bodde det bare samer her, eller som det står i manntallslistenes Lap. Taler norsk. Manntallslista fra 1865 oppgir 3 bruk på Nymo som hadde husdyr, og to av disse hadde også rein - 16 stk. hver. Disse var, som tidligere nevnt, i Sverige om vinteren. I Svartfjell var det bare gårdbrukere og fiskere. At det er gammel bosetting her i bygda er det ikke tvil om. Det finnes mange spor som beviser det, både tomter og navn, f.eks. Margretberget og Kirsti Kvantodalen. Ingen kan gi noen forklaring på disse navn. Jeg har nevnt dette for Tromsø Museum, men de sier at de ikke har tid til å gjøre noe med dette. Så det er ikke blitt noen form for registrering av gamle boplasser her i alle fall.

I 1882 kom min bestefar hit og kjøpte Nymo. Den ble da delt mellom min bestefar Ole Pedersen og en som bodde her og som het Tøllef Larsen. Han var gift med en samejente som bodde på Nymo, og het Berit Pedersen. Han ble boende på den del av eiendommen som het Prestbakken. Kona til Tøllef Larsen døde av tuberkulose og alle barna ble satt bort. Tøllef flyttet herifra. Min far kjøpte den eiendommen i 1912, og den har jeg nå.

I denne tiden, altså etter 1912, var Gibostad et sentralt sted og hadde vært det i lang tid. Allerede tidlig i 1800 årene hadde Gibostad hotell, men i tiden mellom 1910 og 1920 var det diverse forretninger, bakeri, verksted, snekkerfabrikk, dampskipsekspedisjon, Troms Felleskjøp, bank, Lenvik kommuneadministrasjon, lensmannskontor, Troms landbruksskole, og det var også fiskemottak. Som man ser så var Gibostad ganske allsidig. Der fikk man alt det man trengte til livsopphold, og der fikk man avsetning for alt man hadde å selge. Det sa seg selv at Gibostad ble benyttet i alle retninger. Landeveisforbindelsen var ganske dårlig. Fra Gibostad og sørover langs stranden var det som en slags vei, men den var bare framkommelig med hest, til nød med sykkel. Opp til bygdene var det bare villmark. Likeså Fra Gibostad og nordover.

Opp til Svartfjell og Nymo var det nesten ikke kommende fram med vogn om sommeren. Om vinteren gikk det greit. For da var det god vei å kjøre med hest og slede. Fra Svartfjell og Nymo var det opptil 10 hester i følge, for det var stort sett en hest på hver gård. Hest var i den

tiden like viktige som bil i dag. Først i 1938 var det kjørende med bil fram til Nymo.

I 1939 ble det satt i gang med bygging av Lysbotn Kraftstasjon, og da ble en ny tid innledet her i bygda. Men elektrisk lys fikk vi ikke før i 1947, og det var ikke uten dramatik. I 1939 da byggingen skulle settes i gang, hadde Lenvik kommune påtatt seg å skaffe tilveie grunnavståelsen til kraftlinja. Dette ble ikke gjort, og linja ble bygget uten grunnavståelse. Min far var den eneste som protesterte, og fikk det svar at det måtte vare bare tull. For det var siste eiendommen linja gikk over før den kom dit hvor kraftstasjonen skulle bygges, og som var statseid. Ingen hadde protestert tidligere. Mer ble det ikke gjort med den saken før i 1947. Da var det en av grunneierne som solgte en hyttetomt, og da skylddelingspapirene kom fra sorenskriveren etter tinglysning, viste det seg at Troms Fylkes Kraftforsyning hadde hefte på eiendommen i forbindelse med kraftlinja. Da ble det rabalder!!

Ved undersøkelse på Malangen sorenskriveri fantes det grunnavståelser, men med falske underskrifter. Da ble kraftforsyningen truet med rettssak dersom det ikke ble utbygd lavspennet nett i bygda. Dette gikk da kraftforsyninga med på, men bygdefolket måtte utføre arbeidet og legge til stolpene. Dette ble da gjort for å få saka ut av verden og lys i bygda. Kraftstasjonen ble startet opp høsten 1941 med en maskin. Andre byggetrinn begynte i 1946, og etter noen år ble maskin nummer 2 startet.

På de få årene fra 1939 til 1947 var det en fantastisk utvikling på anleggsektoren. I 1939 foregikk alt arbeid manuelt. Graving, fjellsprenging - alt foregikk med håndverktøy. Ved Hestvatnet ble en reguleringstunnel utsprengt med en lengde på 40 meter, med en lukesenk på 7 meter, og hver desimeter borehull foregikk med handverktøy. Det var et tungt arbeid. Alle massene ble utkjørt med trillebårer. I 1946 da de begynte på 2. byggetrinn, ble det brukt kompressorer til boring, og gravingen foregikk med gravemaskin.

Og så er vi kommet så langt inn i den nye tid at det som ligger bak oss er bare minner fra ei tid som ikke kommer tilbake. Som et kuriositet kan nevnes at besetningen av husdyr i Svartfjell og Nymo i 1865 var hester 8 stk., kyr 30 stk., sauer 60 stk., geit 35 stk., rein 32 stk., innbyggere 56. I dag er besetningen ca 30 sau, innbyggere 16. Dette var for 125 år siden og i dag til sammenligning. De som vokser opp i dag kan ikke tenke seg til hvordan folket levde og strevde for ikke lenger tid tilbake, enn ca. 70 - 80 år.

NOTE

De gårdsnr. og bruksnr. som nevnes er de som brukes i dag. Tidligere har disse hatt langt andre nummer. En tid het det løpenummer.